

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Vår ref.:
MPRWDeres ref.:
-Dato:
2. oktober 2026

Høring av forslag til endringer i lov om folketrygd – sykepenges mv fra trygden til mottakere av uføretrygd

Tekna er fagforeningen for 120 000 naturvitere, teknologer og studenter. Våre medlemmer har høyere utdanning innen teknisk-naturvitenskapelige fag og representerer viktige kunnskapsmiljøer i Norge, både i offentlig og privat sektor.

Etter dagens system behandles alle arbeidstakere likt, der det stilles krav om en tilstrekkelig tilknytning til arbeidslivet og en forventet inntekt som går tapt. Ytelsene gis for inntektstap grunnet egen sykdom eller omsorg og pleiebehov for barn. Med foreslåtte endringer vil beregningsgrunnlaget for arbeidstakere som samtidig mottar uføretrygd reduseres for de som klarer stå i deltidsarbeid.

Tekna mener at gjeldende regelverk har innebygde mekanismer som gjør at det ikke er så fordelaktig med en full uføretrygd fremfor en gradert uføretrygd, som det kan fremstå i høringens beskrivelse. Tekna mener folketrygdlovens bestemmelser om beregningsgrunnlag for uføretrygd har en tydelig grad av motivasjon for å jobbe for mottakere av uføretrygd.

Tekna mener foreslåtte endringer vil skape et skille mellom arbeidstakere sin rett på sykepenges og andre trygdeytelser, som medfører en forskjellsbehandling av en liten gruppe personer som vil rammes uforholdsmessig hardt.

Tekna vurderer at det finnes andre mindre inngripende løsninger som vil oppnå formålet med foreslåtte endringer.

Endringsforslagets formål og bakgrunn

I høringsnotatets innledning er formålet med endringen å sikre at det offentlige bare dekker tap av inntektsevne én gang.

I den videre beskrivelsen av bakgrunnen for endringsforslaget fremgår det at det at eksisterende system favoriserer en løsning med 100% uføregrad, fremfor en gradert uføretrygd.

Et system med allerede fungerende mekanismer

Tekna mener det allerede eksisterer mekanismer i folketrygdloven som gjør at det er fordeler med en gradert uføretrygd fremfor en full uføretrygd.

Kompensasjon for tapt inntektsevne ved uføretrygd

For å forstå hvordan en mottaker av uføretrygd får dekket sitt inntektstap gjennom folketrygden er det sentralt å se til grunnlaget for beregning av utbetalt uføretrygd.

Uføretrygd beregnes etter folketrygdlovens regler der det er inntekten du har de siste fem årene før din arbeidsevne ble varig redusert med minst 50%, kalt uføretidspunktet. Målet er å finne hvilket inntektstap du har hatt som følge av langvarig sykdom.

For å sikre at det skal lønne seg å fortsette å jobbe, fremfor å motta ytelser fra folketrygden, vil man ikke få dekket hele sitt inntektstap. Du vil kun få utbetalt 66% av beregningsgrunnlaget. Reduksjonen på 34%, sett opp mot beregnet inntektstap, er et bevisst politisk valg.

Hvordan endringer i dagens lønnsnivå i deltidsarbeid påvirker utbetalingen av uføretrygd belyses lenger ned.

Kompensasjonsgradens funksjon

I folketrygdloven er det en mekanisme kalt kompensasjonsgrad, nå kalt reduksjonsprosent. Kompensasjonsgraden skal sikre at det vil være lønnsomt for deg som mottaker av uføretrygd å jobbe det din helse tillater.

For å unngå at du får dekket både det inntektstapet du hadde som skapte grunnlag for uføretrygden, samtidig som du senere klarer å arbeide en viss stillingsprosent, vil lønnsutbetalinger redusere utbetalingen av uføretrygd.

Uføretrygden din vil ikke reduseres krone for krone. Hvor mye utbetalingen av uføretrygd vil reduseres avhenger av fastsatt kompensasjonsgrad. Nivået på kompensasjonsgraden er fastsatt etter beregninger av inntekten før uførhet og størrelsen på uføretrygden din. Reduksjonsprosenten kan være maks 70%.

Mulighet for oppdatert inntektsnivå for gradert uføretrygdet

Etter dagens system vil det for graderte uføretrygdde finnes en mulighet til å korrigere deler av den ubalansen som er mellom dagens inntekt og den historiske inntekten din, som danner grunnlaget for beregningen av inntektsgrensen du har. En gradert uføretrygdet kan få oppdatert inntektsgrensene, og med det bunnfradraget.

I Forskrift om uføretrygd fra folketrygden § 2-3, kommer denne muligheten til uttrykk: «Arbeidstaker med gradert uføretrygd kan få fastsatt ny inntekt før og

etter uførhet. Endringen av inntekt før og etter uførhet forutsetter at arbeidstakeren har hatt en inntektsøkning som er høyere enn reguleringen av grunnbeløpet uten at stillingsandelen er økt. Personen må selv be om å få endret inntekt før og etter uførhet og dokumentere inntektsøkningen.»

Som det følger av §2-3 må mottaker av gradert uføretrygd selv be om å få endret grunnlaget. Det er ingen automatikk i dagens system som sikrer at inntektsgrensen er oppdatert. Dette til tross for at all informasjonen er tilgjengelig for NAV, der den allerede brukes ved behandling av mange av NAV sine ytelser.

En mottaker av full uføretrygd vil ikke kunne oppdatere inntektsnivået.

Tekna mener den eksisterende muligheten for å få oppdatert inntektsnivået i dag er lite kommunisert til mottakere av gradert uføretrygd. Departementet har ikke selv vist til den eksisterende mekanismen i høringsnotatet, og heller ikke NAV har opplyst mottakere av gradert uføretrygd i nylig utsendt informasjonsbrev om endringer av bunnfradraget.

Tekna mener departementet bør tydeliggjøre muligheten for å korrigere inntektsnivået overfor mottakere av gradert uføretrygd, og samtidig avklare og vurdere en utvidet mulighet til å få korrigert gjeldende inntektsgrunnlag tilbake i tid, der bruker ikke var kjent med muligheten for å søke endringer.

Sykepenger og uføretrygd dekker ulike inntektstap

Sykepenger etter folketrygden har som formål å kompensere for det inntektstapet du har som følge av sykdom. Flere ytelser etter folketrygden følger reglene for beregning av sykepenger.

Grunnlaget for beregningen av sykepenger er den inntekten som er registrert i A-registeret for siste måned eller de tre siste månedene før sykefravær. Målet er å dekke den inntekten du kunne forvente å ha uten sykefravær. NAV har på gitte vilkår mulighet for å korrigere beregningen gjennom en skjønnsmessig vurdering, for å nå dette målet.

For uføretrygd vil mekanismene i folketrygdloven, som nevnt, ha som formål å vurdere hvilken kompensasjon som i størst mulig grad representerer arbeidstakers tapte inntektsevne. Beregningen av uføregrad tar hensyn til andre former for inntektsevne bruker har på søknadstidspunktet.

Nivået på uføretrygden vil korrigeres i tråd med årlige reguleringer av grunnbeløpet i folketrygdloven. Endringer i en arbeidstakers lønnsnivå i sin deltidsstilling ved siden av uføretrygd vil ikke påvirke vurderingen av reelt tapte inntekt for bruker. Utbetalt uføretrygd er kun basert på tidligere tapte inntekt.

Uføretrygdendes begrensede sykepengerrett

Som for alle andre sykemeldte arbeidstakere er det flere vilkår som må være oppfylt for å ha rett på sykepenger fra folketrygden.

Det er i dag flere mekanismer i folketrygdloven som skal sikre en vurdering av den enkelte arbeidstakers arbeidsevne sett opp mot alle former for arbeid, og ikke kun det arbeidet den sykemeldte har i dag.

Det er ikke slik at alle former for sykdom vil gi rett på sykepenger, og det er en medisinskfaglig vurdering som ligger til grunn for hvor lenge et gitt sykdomsbilde vil gi rett på sykepenger.

For enkelte mottakere av uføretrygd vil endringer i helseforhold med tiden kunne medføre en bedring av arbeidsevne. For enkelte vil det være en arbeidsevne til flere former for arbeid. For andre vil det være en arbeidsevne knyttet til et spesifikt arbeid, som for enkelte forutsetter en stor grad av tilrettelegging fra arbeidsgiver.

Dagens system har mekanismer som sikrer at arbeidstakeres rett på sykepenger vurderes og kontrolleres av NAV.

Grunnlag for fastsettelse av uføregrad

Tekna mener folketrygdlovens system for avklaring av arbeidsevne og fastsettelse av uføregrad har grunnlag for å ta hensyn til både usikkerhet i faglige vurderinger og de praktiske begrensninger som eksisterer for sykemeldt arbeidstaker.

Uføregraden som er blitt fastsatt er ikke tilfeldig. Den er ofte et resultat av et tverrfaglig medisinsk, helsefaglig, trygderettigheter samspill.

Ut fra den enkelte arbeidstakers situasjon kan en lang rekke roller være delaktig i avklaringen av dagens arbeidsevne, blant annet fastlege, behandlere, NAV, arbeidsgivere, arbeidstakere, tillitsvalgte, verneombud og bedriftshelsetjeneste.

Det er store individuelle forskjeller i sykdomsbilde og helsesituasjon, der det ofte kan være en grad av usikkerhet.

En skjønnsmargin er tilkjent ulike aktører og fagfelt, for å veie opp for en eventuell usikkerhet og får å finne en mest mulig korrekt beskrivelse av dagens situasjon.

Det er naturlige begrensninger i muligheten til å vurdere hvordan en persons arbeidsevne og helse vil være frem i tid.

En sykemeldt arbeidstakers motivasjon er en naturlig del av alle de faktorer som påvirker endelig fastsatt uføregrad. Etter Tekna sin erfaring er det en stor grad av motivasjon for å arbeide hos sykemeldte arbeidstakere. Med dagens system er det likevel begrenset vekt som legges på den enkeltes motivasjon.

Endring i arbeidsevne

Tekna mener det er sentralt for beslutningstakere å være bevisst forskjellen mellom endringer i en uføretrygdet arbeidstakers inntektsevne og arbeidsevne.

For mottaker av uføretrygd vil mange faktorer kunne påvirke den arbeidsevnen man har i dag.

Det kan i enkelte tilfeller være rom for håp om forbedring av arbeidsevne, selv om det kan være umulig å si når og i hvilken grad. For mange blir det urimelig og feil å skape en forventning om at arbeidsevnen skal bedres, der det er helt klart at en videre opptapping aldri vil kunne bli aktuelt.

Det kan være flere grunner til at en persons nåværende arbeidsevne skiller seg fra den fastsatte arbeidsevnen som danner grunnlaget for en uføretrygd.

For enkelte har det gått lang tid siden uføretrygd ble innvilget. Mye kan ha skjedd siden uføretrygd ble tilkjent, der kan være flere årsaker til en bedret arbeidsevne, som for eksempel:

- Ny medisinsk behandling av helseutfordringer
- Større kunnskap om brukers helsetilstand
- Endringer i arbeidslivet og mulighetene for tilrettelegging
- Tiden som har gått

Som vist til over er det videre flere grunner til at den historiske fastsettelsen av uføregrad var korrekt, selv om det senere skulle bli en endring av arbeidsevnen.

For enkelte sykdomssituasjoner vil det være lite rom for usikkerhet i fastsettelsen av en uføregrad og vurderingen av brukers arbeidsevne. For andre situasjoner fremstår sykdomsbildet klart.

I noen tilfeller har brukers arbeidsgiver aktivt brukt det mulighetsrommet som finnes, der avklaringen av brukers arbeidsevne er godt fundamentert.

For andre kan det i avklaringsprosessen ha vært flere forhold som kan vanskeliggjøre en reell avklaring, der forholdene på den konkrete arbeidsplassen eller tilgangen på alternative arenaer for å teste ut ulike former for arbeid,

Større fleksibilitet i arbeidslivet kan for mange åpne dørene for en økt deltakelse i arbeidslivet.

Når arbeidsgivere velger å se fordeler og muligheter, vil det for mange arbeidstakere være muligheter til å skape en felles forståelse for individuelle behov og løsninger for en varierende arbeidsevne. Fleksibilitet rundt arbeidsoppgaver, arbeidstid og arbeidsform skaper rom for å teste ut restarbeidsevnen på nye arenaer. For mange en arena som ikke tidligere var tilgjengelig for dem.

Endringer i en persons arbeidsevne kan ha naturlige forklaringer som ikke skyldes en brukers motivasjon alene.

Endringer i inntektsnivå

Tekna mener det er sentralt å være kjent med årsakene til at en uføretrygdet sitt inntektsnivå endres, og hvordan denne endringen påvirker utbetalt stønad og lønn.

Inntektsnivået du har i ditt nåværende arbeid kan være et helt annet enn hva det var langt tilbake i tid, da du fikk din uføretrygd.

Det er mange grunner til at en arbeidstakers inntektsnivå øker betraktelig, og i praksis ofte gjennom bytte av stillinger og arbeidsoppgaver. En arbeidstakers inntekt er i dag et resultat av kompetanse og erfaring, og deres tidligere deltakelse i arbeidslivet.

For Tekna sine medlemmer er en høyere utdanning en investering for å få mulighet til givende og samfunnsnyttig arbeid, men også for å oppnå et høyere inntektsnivå. For enkelte ansatte er det naturlig at inntekten øker utover endringene i folketrygdlovens grunnbeløp.

I dagens regelverk er det et tydelig skille mellom tapt arbeidsevne før innvilgelse av uføretrygd, og den restarbeidsevne du har ved innvilgelse. Endringer i inntektsnivået i dag vil kun påvirke lønnen i deltidsarbeidet, ikke nivået av beregningsgrunnlaget for uføretrygd.

Et system med alternative løsninger

Tekna mener det i dagens system allerede eksisterer et spillerom som kan bidra til å oppnå det samme målet, å redusere samfunnskostnadene ved sykefravær.

Regelverket gir i dag arbeidsgivere og arbeidstakere mulighet til å begrense unødig bruk av helsevesenet og trygdesystemene for kortvarig sykefravær. Kunnskapen om arbeidsgivers mulighet for utvidet bruk av egenmeldingsrett uten bruk av unødig dokumentasjon av fastlege er begrenset.

IA-avtalen gjorde at muligheten for noe utvidelse av bruken av egenmelding ved kortvarig sykefravær ble kjent. At regelverket samtidig åpner opp for at arbeidsgivere og arbeidstakere i felleskap kan bli enige om egne rutiner, som ikke har behov for annen formell skriftlig dokumentasjon fra fastlege eller behandlere, er ikke like kjent.

Aktiv dialog mellom arbeidstaker og arbeidsgiver kan skape muligheter for å begrense behovet for sykemelding, og tiden som går med til å dokumentere og registrere.

Gjennom en felles forståelse av situasjonen, med en løpende vurdering av arbeidsevne og behov, kan man sikre en tilrettelegging som øker arbeidsevne. Fleksibilitet skapes gjennom gjensidig tillit.

Alternativer for å oppnå samme resultat

Tekna stiller spørsmål ved Arbeids- og inkluderingsdepartementets utforskning av alternative tiltak. For Tekna fremstår det naturlig å vurdere et økt krav til sykepengegrunnlaget for de som samtidig mottar uføretrygd som et alternativ for å forebygge påstått uønsket fordel.

Alternativt kan en direkte avkortning av uføretrygd i tråd med kompensasjonsgrad, slik den gjelder for annen inntekt, også gjelde for mottak av sykepenger for de som samtidig mottar en hel eller gradert uføretrygd.

Tekna etterspør en vurdering av om foreslåtte endringer er å anse som forholdsmessige sett opp mot den forskjellsbehandling som nå innføres, mellom mottakere av uføretrygd og andre arbeidstakere i samme stilling.

Endringer bør være formålstjenlig og forholdsmessige

Tekna etterspør tydeligere begrunnelser fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet for hvorfor foreslåtte endringer i rettighetene til deltidsansatte med gradert eller hel uføretrygd er å anse som nødvendig.

Tekna ser innskrenkningen av arbeidstakeres rett på sykepenger, foreldrepenger og pleiepenger som en uønsket forskjellsbehandling.

Tekna erfarer at arbeidstakere ønsker å jobbe og at egen sykdom eller øvrige omsorgsforpliktelser ufrivillig hindrer deres mulighet. Trygdesystemet gir i dag et vern for slikt ufrivillig inntektstap. Også uføretrygdede arbeidstakere bør nyte det samme vernet.

Tekna mener eksisterende mekanismer sikrer en balanse i regelverket, der det allerede er innebygd motivasjon til å arbeide fremfor å motta uføretrygd.

Alternative tiltak, som økt bruk av egenmelding og tilrettelegging i samarbeid med arbeidsgivere, kan bidra til å oppnå samme ønskede utgiftsreduksjon.

Et økt sykepengegrunnlag for mottakere av uføretrygd eller direkte avkortning av sykepenger mot uføretrygd for sykepenger mottatt innenfor bunnfradraget er begge alternative løsninger som hindrer den innskrenkningen av rettigheter som nå er foreslått.

Tekna mener foreslåtte endringer ikke vil oppleves som en motivasjon for mottakere av uføretrygd, men heller en begrensning som reduserer den inntektssikringen de i dag har på lik linje med alle arbeidstakere.

Med vennlig hilsen

Sonja Lovise Berg
Sonja Lovise Berg
direktør samfunnspolitikk